

Společné stanovisko ředitelů gymnázií kraje Vysočina

k návrhu opatření kraje Vysočina v oblasti školství

S předloženým materiálem zásadně nesouhlasíme, a to jak s úrovní zpracovaných podkladů, tak s návrhy, které materiál předkládá.

Nesouhlasíme zejména s těmito závěry:

A) Slučování škol do velkých celků zvýší kvalitu výuky a sníží náklady kraje jako celku

B) Víceletá gymnázia jsou pouze pro nejnadanější žáky (3 % populace), jinak nemají opodstatnění a snižují kvalitu výuky na základních školách. Navíc selektují děti a vychovávají nežádoucí „elitu“.

Důvody nesouhlasu:

- 1) zpracované podklady jsou neúplné, vlastně téměř žádné,
- 2) návrh opatření neobsahuje ani rámcové vyčíslení nákladů a přínosů,
- 3) zcela ignoruje mimoekonomické faktory (klíma školy, její historie, kulturní a společenský význam),
- 4) podsouvá veřejnosti účelovou spekulaci, že slučování škol může být lékem na klesající kvalitu českého školství,
- 5) usiluje o zrušení víceletých gymnázií, a tím o omezení vzdělávací nabídky pro studijně zaměřené děti,
- 6) neřeší problém poloprázdných oborů na SOŠ a SOU, ale soustřeďuje se jen na likvidaci víceletých gymnázií, tedy škol z dlouhodobého pohledu nejnepříznivějších, nejefektivnějších a vzhledem k situaci v současném českém školství také nejkvalitnějších!

Stanoviska k jednotlivým bodům nesouhlasu:

A) Slučování škol do velkých celků zvýší kvalitu výuky a sníží náklady kraje jako celku

ad 1) **zpracovaná studie je neúplná**

komentář

Studie vychází pouze z tabulek naplněnosti škol, v nichž je současný počet žáků poměřován s „papírovými“ údaji kdysi plánovaných kapacit škol. Tento nic neříkající údaj je předkládán radním měst spolu s tvrzením, jak jsou školy špatně naplněné, jak ekonomicky nefungují a jak špatně se vyvíjí populační křivka.

požadavek

Požadujeme hloubkovou analýzu situace jednotlivých škol, včetně:

- průzkumu klimatu ve škole (spokojenost žáků a rodičů)
- zohlednění dojezdových vzdáleností
- posouzení společenských vazeb škol a jejich významu pro daný mikroregion

argument: příklad z Jihočeského kraje (podobná síť škol, podobná zalidněnost kraje)

Po provedené hloubkové analýze došel Jihočeský kraj k výrazně odlišným závěrům: Menší školy jsou efektivní, nabízejí výborné klima pro žáky, slouží jako společenská a sportovní centra města a regionu.

ad 2) **návrh neobsahuje vyčíslení nákladů a přínosů**

komentář

Návrh opatření předkládá nutnost sloučit školy do větších celků jako fakt, který ovšem není podložen žádnou ekonomickou analýzou. Nejsou uvedeny ani zkušenosti a ekonomické výsledky již sloučených škol. Návrh operuje s úsporami, vyšší efektivitou a zlepšením kvality vzdělávání. Tyto proklamované výstupy nejsou nijak specifikovány.

požadavek

Odmítáme jako nepodložené tvrzení, že velké školní celky přinesou díky manažerskému (až byrokratickému) řízení úspory, efektivitu a lepší kvalitu ve vzdělávání.

Požadujeme:

- **odtajnit ekonomické výsledky dosavadního slučování škol v kraji Vysočina**
- **provést a zveřejnit jejich komplexní analýzu**
- **zohlednit historické zkušenosti a příklady z jiných evropských zemí i ze světa**
- **vzít v úvahu i postoje odborníků (např. názor Prof. PhDr. Stanislava Štěcha, CSc., prorektora UK v Praze aj.)**

argument

„Efektivnost středního vzdělávání je zajisté nezanedbatelným kritériem. Nelze si však nevšimnout rozdílu mezi efektivností ve smyslu náklady vs. výnosy (účetnické pojetí tzv. *akontability*) a efektivností ve smyslu, do jaké míry je plněn účel, ke kterému byla instituce zřízena (*efficacy*). I tak je málo pravděpodobné, že integrovaný kolos bude stát méně. V zemích, kde se prosadil tzv. manažerský systém řešení problémů školství, až příliš často vidíme naopak následný nárůst finančních prostředků.“ (Štech, S.: Slučování škol jako metoda „optimalizace“?)

ad 3) návrh zcela ignoruje mimoekonomické faktory

komentář

V materiálech, z nichž vycházejí navrhovaná opatření, je každá škola „charakterizována“ tabulkou o dvou řádcích obsahující pouze tzv. údaj o naplněnosti školy.

požadavek

Požadujeme posouzení všech funkcí střední školy ve společnosti: sociální, kulturní, osobnostně rozvojové i ekonomické. Odmítáme názor, že školy jsou „fabriky“ na vzdělávání a že je možné je byrokratickými metodami sloučit a tím „zefektivnit“. Odmítáme snahy unifikovat vzdělání a centrálně ho řídit – není rok 1972!

argument

Každá škola má svůj odlišný étos, klima, vyzarování do obce i regionu. To neznamená, že jedna je nutně lepší než druhá – hodnota je především v tom, že nejsou stejné a že se neusiluje procesy manažerské standardizace (aby se lépe a efektivněji řídilo) o jejich uniformizaci.

ad 4) návrh podsouvá veřejnosti účelovou spekulaci, že slučování škol může být lékem na klesající kvalitu českého školství

komentář

V návrhu opatření jsou účelově spojeny tyto skutečnosti: „málo dětí“ v důsledku demografického poklesu + „chybějící peníze na školství“ + nízká kvalita vzdělávání daná klesajícími výsledky žáků českých základních škol v mezinárodních srovnávacích studiích. Tyto jevy však spolu nemusejí vůbec souviset.

požadavek

Požadujeme neúčelovou interpretaci klesajících výsledků žáků se zřetelem k mnoha možným příčinám (reformy vzdělávacího systému od poloviny 90. let, postavení a docenění učitele ve společnosti, chybějící kariéerní řád a další).

Odmítáme přisouzení klesající kvality škol neefektivní organizaci našich škol a jejich manažersky „nespecializovanému“ řízení.

argument

V řadě zemí byl demografický pokles naopak příležitostí, jak snížit počty žáků ve třídě a rozbít školy – tovární kolosy.

Analýza výsledků českých žáků v šetřeních PISA vykazuje největší meziškolní a meziregionální diference mezi zeměmi OECD. Tedy, že klesající průměrné výsledky zakrývají třeba i zlepšující se výsledky některých škol, měst, regionů.

Pozn. Proč představitelé kraje tak spěchají se slučováním škol za účelem zvyšování jejich kvality a nepočkají ani na výsledky zavedení státní maturity na jaře 2011, které by kvalitu mohly poprvé určitým způsobem poměřit?

Stanoviska k bodům 5) a 6) jsou podrobně rozebrána v části B)

B) Víceletá gymnázia jsou pouze pro nejnadanější žáky (3 % populace), jinak nemají opodstatnění a snižují kvalitu výuky na základních školách. Navíc selektují děti a vychovávají nežádoucí „elitu“.

komentář

Kdo definoval postulát, že víceletá gymnázia jsou určena jen pro nejnadanější žáky, tedy pouze pro 3 % populace?

požadavek

Požadujeme, aby víceletá gymnázia zůstala alternativou pro všechny děti, které mají zájem se učit, mají aspirace studovat. Stanou-li se tyto děti elitou národa, zaslouží si jejich školy podporu, nikoli zrušení!

Zdůrazňujeme právo rodičů studijně zaměřených dětí zvolit náročnější vzdělávací cestu pro své dítě dříve než v 16 letech, jako je to možné v mnoha zemích EU.

Poznámka: Argumentovat příkladem Finska je scestné, neboť se jedná o výjimku mezi evropskými zeměmi s výrazně specifickými podmínkami vytvořenými za desetiletí systematické péče o základní školství.

argument

„Aspirace žáků studujících na víceletých gymnáziích jsou ve srovnání s aspiracemi žáků základních škol významně vyšší a jsou velmi vysoké i u žáků se špatnými výsledky.“

Straková, J.: Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha 2010)

Děti se studijními aspiracemi mají mnohem lepší možnosti ve velkých městech než v okrajových oblastech kraje. Víceletá gymnázia tak dávají příležitost absolvovat náročnější studium i dětem z menších měst a jejich mikroregionů a také dětem ze sociálně slabších rodin, což je při venkovském typu osídlení kraje Vysočina nesmírně významné. Česko má velký dluh v podpoře žáků se studijními aspiracemi a předložený návrh tyto žáky v kraji Vysočina zásadním způsobem poškodí.

požadavek

Požadujeme, aby víceletá gymnázia zůstala takovou alternativou ve vzdělávacím systému, která bude i nadále vytvářet konkurenční prostředí pro základní školy a zůstane tak jedním z nejdůležitějších motivů zlepšování jejich kvality, a to zejména v malých městech.

Nesouhlasíme s předkládaným postulátem, že víceletá gymnázia snižují kvalitu výuky na základních školách tím, že jim odebírají nadané žáky.

argument

Tento názor je založen na tvrzení pouze části psychologů a pedagogů. Mnoho dalších odborníků naopak zdůrazňuje potřebu konkurenčního prostředí pro vzdělávání na druhém stupni ZŠ a zásadní význam možnosti volby pro rodiče a žáky.

Odmítáme administrativní zrušení víceletých gymnázií, protože jeho důsledkem bude zhoršení kvality základních škol v důsledku ztráty motivace a konkurence.

Odmítáme také výsledky účelového dotazníku zadaného krajem, v němž 97% škol proklamovalo svou připravenost postarat se o studijně zaměřené žáky, přestože to do této chvíle nečinily a podmínky pro přípravu těchto dětí se v ničem nezměnily.

argument

Ptal se někdo dětí a jejich rodičů, proč si zvolili víceleté gymnázium a odchod ze základní školy? Ptal se jich někdo, zda o své volbě pochybují nebo jí litují? Proč byl dotazník zadán pouze na základních školách?

Odmítáme účelové rušení víceletých gymnázií v menších městech zdůvodněné pseudoteorií tzv. optimalizace sítě škol. Médii vyhrocená situace bude zneužita k prosazení „úspor“ na úkor žáků se studijními aspiracemi.

závěr

Upozorňujeme hlasitě veřejnost, že je s ní vědomě manipulováno!

Načasování diskuse o rušení víceletých gymnázií do doby těsně před podáváním přihlášek na střední školy, vyvolá ve veřejnosti pochybnosti o budoucnosti víceletých gymnázií. Nižší počet podaných přihlášek pak bude dalším dobrým argumentem pro zrušení těchto škol.

Toto jednání, které považujeme za nemorální, vyvolává atmosféru strachu a znemožňuje racionální projednávání a řešení vzniklé situace.

Ve vyspělých zemích jsou zásadní věci (jako např. existence/neexistence víceletých škol) věcí mnohaleté odborné diskuze. Nedopusťme, aby v kraji Vysočina byly školy s často více než stoletou tradicí zlikvidovány za půl roku!

Shrnutí: Odmítáme předložený materiál jako celek. Neobsahuje kromě pár nepřesných čísel žádné skutečné analýzy, odmítáme zásadně byrokratický přístup ke školství jako k formuláři, směrnici (ISO apod.) vylepšitelné oblasti. Odmítáme dočasné řešení problémů odborných škol na úkor akademických institucí, o které se tento materiál snaží, a odmítáme přezíravý negativní postoj k víceletým gymnáziím v době, kdy stát a kraj řeší finanční potíže. Problémy školství se nevyřeší zásahy typu „dělová koule“ za pár měsíců.

leden 2011